

Asia: VN/630/2022

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi laiksi ilmastolain muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kunnan ilmastosuunnitelman laatimisen aikaväli (14 a § 1 mom)

Kunnan olisi laadittava pykälässä tarkoitettu uusi suunnitelma taikka päivitettävä olemassa oleva ilmastolain vaatimukset täyttävä suunnitelma vähintään kerran valtuustokaudessa. Perustelutekstien mukaan suunnitelman päivittäminen tarkoittaisi, että olemassa olevaa kunnan ilmastosuunnitelmaa voitaisiin käyttää suunnitelman valmistelutyön pohjana, mutta kaikki pykälässä edellytetyt asiat olisi tarkistettava ja päivitettävä tiedot ajan tasalle.

Oulun kaupunki pitää esitettyä päivitysväliä tarkoituksenmukaisena.

Kunnan ilmastosuunnitelman sisältö (14 a § 1–2 mom)

Ilmastosuunnitelman laatiminen on tärkeää suunnitelmallisen ilmastotyön kannalta, mutta se tulee olla mahdollista tehdä kunnan omista lähtökohdista ja yhdistää tarvittaessa muihin suunnitelmiin. Erilliset suunnitelmat esimerkiksi kiertotaloudelle tai luonnon monimuotoisuudelle, joilla on vahva kytkentä sekä ilmastonmuutoksen hillintään että sopeutumiseen, eivät välttämättä edistä toimenpiteiden eteenpäin vientiä yhtä tehokkaasti kuin yhteinen suunnitelma. Myös riski keskenään ristiriitaisten toimenpiteiden sisällyttämisestä pienenee.

Oulun kaupunki toteaa, että perusteluteksteihin sisällytetty hyvin yksityiskohtaiseen opastukseen mm. toimenpiteiden vastuuttamisesta tai viestintäsuunnitelman laatimisesta ei ole tarkoituksenmukaista. Hyvän suunnitelman laatimisesta voidaan tarvittaessa laatia esimerkiksi erillinen opas.

Perustelutekstien mukaan kunnan ilmastosuunnitelman tavoitteet on tarkoitus saavuttaa lähtökohtaisesti kotimaisin keinoin. Oulun kaupunki pitää tätä turhan rajoittavana. Ilmastonmuutoksen hillinnän keinot ja esim. päästökompensaatioihin liittyvät palvelut ja sertifiointit kehittyvät jatkuvasti, joten turhan rajaavaa lakiin kirjattua ohjeistusta on syytä välttää.

Perustelutekstien mukaan kunnan päästötavoitteen on katettava kunnan alueen kasvihuonekaasupäästöt. Kunnille tarjolla oleva Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä kuntakohtainen päästölaskentatyökalu on tarpeellinen palvelu, mutta kunnissa on vakiintuneesti käytössä myös muita laskentatyökaluja, joten tämä on huomioitava myös päästötavoitteen ohjeistuksessa.

Lakiluonnoksen pykälässä 14 a kunta veloitetaan omassa tavoitteen asetannassaan huomioimaan 2 §:ssä asetetut kansalliset tavoitteet. Oulun kaupungin mielestä on epäselvää, mitä velvoite käytännössä tarkoittaa. Perustelutekstin mukaan kunnilla voi olla myös kunnianhimoisempia tai vähemmän kunnianhimoisia tavoitteita kansalliseen tavoitetasoon verrattuna. Kuntien tavoitteita ei voida kytkeä kansallisiin tavoitteisiin mm. erilaisten päästölaskentojen takia.

Vastaava velvoite asetetaan myös nieluille ja huomautetaan nielujen laskentoihin liittyvästä epävarmuudesta. Oulun kaupunki ei pidä tarkoituksenmukaisena, että kunta veloitetaan huomioimaan kansalliset tavoitteet nielujen osalta. Kunnissa ei ole toistaiseksi yhdenmukaisia laskentoja nieluille. Kun kunnassa tunnistetaan mahdollisuuksia tehdä nieluja kasvattavia toimenpiteitä, on tärkeää, että voidaan toteuttaa ilman laajempia selvityksiä siitä, että mitä ne kansallisessa tavoitteenasetannassa tarkoittavat. Epäselvä tilanne saattaa aiheuttaa tilanteita, missä kunta jättää tekemättä esim. nieluihin liittyviä toimenpiteitä.

Lakiluonnos mahdollistaa sopeutumisen huomioimisen osana kunnan ilmastosuunnitelmaa, mikä on tärkeää ja kannatettavaa. Olisi ollut hyvä, että ilmastomuutokseen sopeutumista olisi tarkasteltu lähtökohtaisesti perusteellisemmin osana lain valmistelua. Aihe tulee korostumaan lähivuosina, ja sopeutumiseen liittyvää sääntelyn sekä erilaisiin vastuiden ja roolien selkeyttämisen tarvetta on etenkin nyt kun hyvinvointialueille siirtyy sopeutumisen kannalta keskeisiä tehtäviä.

Kunnan ilmastosuunnitelman seuranta (14 a § 3 mom)

Perusteluteksteissä mainitaan kunnille tarjolla oleva Suomen ympäristökeskuksen ylläpitämä kuntakohtainen päästölaskentatyökalu. Kunnissa on jo vakiintuneesti käytössä myös muita laskentatyökaluja, joten kasvihuonekaasupäästöjen seurannan on oltava mahdollista myös muilla yleisesti käytössä olevilla työkaluilla.

Kunnan ilmastosuunnitelman huomioiminen kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa (14 a § 3 mom)

Oulun kaupunki pitää erikoisena veloitetta huomioida ilmastosuunnitelma kuntalaisissa säädetyssä kuntastrategiassa ja toimintakertomuksessa. Velvoite on ristiriitainen kuntalain kanssa, sillä kuntalaki määrittää strategian ja toimintakertomuksen sisällön, eikä niiden edellytyksiä ole tarkoituksenmukaista ohjata muusta lainsäädännöstä. Lähtökohtaisesti kunta itse päättää kuntalain strategiapykälän (37 §) pohjalta strategian sisällön. Kuntastrategia tehdään yleensä jokaisen valtuustokauden alussa, eikä siinä lyödä lukkoon yksityiskohtaisia tavoitteita. Kunnan ilmastosuunnitelma on taas konkreettinen suunnitelma tavoitteista, teoista ja seurannasta.

Mahdollisuus laatia ilmastosuunnitelma yhdessä alueen muiden kuntien kanssa (14 a § 4 mom)

-

Muutoksenhaku valtioneuvoston päätöksiin ilmastolain soveltamisalalla (21 b § 1–4 mom)

-

Muutoksenhaku kuntien ilmastosuunnitelmiin (21 b § 5 mom)

-

Esityksen vaikutukset (HE-luonnoksen perusteluiden luku 4.2)

-

Muut huomiot

Ilmastolaki on muuttumassa kuntien osalta velvoittavaksi laiksi. Esityksen mukaan ympäristöministeriö voi myöntää kunnille valionavustusta ilmastosuunnitelmaa varten valtion talousarviossa osoitetun määrärahan puitteissa. Rahoitus koskee nimenomaan suunnitelmien laatimista. Laatimisen kustannukset ovat kuitenkin pienet verrattuna suunnitelman toimeenpanoon. Tärkeämpää on, että myös suunnitelmaan perustuvilla toimenpiteillä pystyy hakemaan ja saamaan ulkopuolista rahoitusta.

Tuuri Leena

Oulun seudun ympäristötoimi liikelaitos - Oulun kaupungin puolesta